

El text instructiu

Quan hem de posar en funcionament algun aparell nou, hem d'usar algun producte que no coneixem, o volem fer qualsevol cosa que ha de seguir un procés determinat necessitem unes indicacions; o tenim a prop una persona experimentada que ens assessori, o haurem de llegir unes instruccions escrites, sigui en un llibre especialitzat, sigui en els fullets que solen acompanyar la gran diversitat d'estris que hi ha al mercat.

Alguna vegada ens ha passat a tots que hem llegit un fullet d'aquest tipus i, tot i que ho hem fet amb atenció, hem acabat no entenent-lo del tot. Molt possiblement, es tractava d'un fullet mal redactat. També pot passar que siguem nosaltres els qui hàgim de deixar unes instruccions escrites a algun familiar o amic. En qualsevol dels casos, sempre hi haurà un moment en què l'ús d'aquest tipus de text serà necessari.

Dins de la tipologia textual, el text instructiu té unes característiques molt específiques que el diferencien de la resta. No permet cap mena de subjectivitat; el nostre gust i la nostra opinió no hi compten. Ni permet l'ambigüitat, perquè ha de donar una informació objectiva i precisa. El text instructiu ens ha de portar a un resultat concret i correcte, per la qual cosa ens ha de donar les indicacions amb un ordre matemàtic.

Així, doncs, ha de ser un escrit totalment objectiu, construït amb un lèxic concret i precís, lèxic que, en alguns casos, haurà de ser especialitzat. La progressió del text ha de ser totalment lògica, perquè estem explicant un procés que no és aleatori, i la repetició de significats serà inevitable. Cert que la repetició és un dels recursos de qualsevol altre tipus de text, però s'hi sol buscar l'ús de sinònims que facin l'exposició més dinàmica o més estètica. Aquest no és el cas del text instructiu, perquè té una finalitat diferent. La modalitat dels verbs és imperativa i la persona verbal és la segona, generalment de plural.

L'estructura del text instructiu es pot presentar com a llista d'ordres o com a text redactat. En el primer cas, les instruccions es detallen en una sèrie de frases més aviat curtes i juxtaposades que, seguint l'ordre a què abans hem fet referència, van indicant pas a pas les operacions que cal efectuar. Pel que fa al text redactat, les indicacions s'expressen mitjançant frases subordinades o coordinades, que aclareixen, o concreten, determinats aspectes. És doncs, un text que s'ha cohesionat amb l'ajut dels diversos elements lingüístics de què disposem: locucions adverbials, conjuncions i locucions conjuntives, substituïts pronominals, relatius, etc.

Per concretar una mica el tema, observem el text instructiu següent, que correspon a un producte del mercat, especial per treure taques de retolador de teixits:

Característiques

Poseu la part tacada a sobre d'una matèria absorbent blanca i xopeu-la amb el líquid. La taca queda dissolta.

Per recobrir taques grans poseu la peça en un recipient amb una quantitat abundant de líquid i deixeu-la-hi una estona. Fregeu-ho amb un raspall.

Si la taca no se'n va, afegiu-hi una quantitat semblant d'aigua i llavors fregueu el teixit amb les mans i renteu-lo a fons amb aigua tèbia. Si cal, repetiu l'operació.

Si els teixits són de color, feu primer una prova en una part de la peça que no es vegi gaire.

Hi podríem fer alguns comentaris.

Quant a l'estructura, comprovem que barreja la llista d'ordres i la forma redactada. El primer paràgraf està format per dues frases coordinades, i tanca amb una frase expositiva independent gramaticalment. Si traguéssim la *i* copulativa, quedarien tres frases independents, tres ordres, sense que canviés la informació:

Poseu la part tacada a sobre d'una matèria absorbent blanca.

Xopeu-la amb el líquid.

La taca queda dissolta.

Els altres paràgrafs, tot i que tenen una estructura semblant, ja són més complexos i hi apareixen substituïts pronominals, la conjunció condicional *si*, etc. Ens seria més difícil reduir-ho a una llista, i és que no sempre podem fer ús d'aquest sistema perquè hi pot haver punts per matisar o extrems per ponderar. En general, però, és un text que descriu operacions fàcils i que compleix els objectius, tot i que seria preferible que la distinció entre els colors del teixit aparegués com a primera ordre. Pel que fa al lèxic, només cal dir que, per les característiques del tema, no necessita cap mot especialitzat, i que és a l'abast de qualsevol usuari. Analitzem, ara, el prospecte d'un adhesiu que hi ha al mercat, i que es presenta en dos tubets de substàncies diferents. Numerarem els paràgrafs per poder fer-hi millor els comentaris.

Adhesiu universal

- 1 Poseu sobre un petit recipient o suport de paper d'alumini una porció de matèria de cada tubet, en proporcions iguals. Barregeu-ho bé fins que quedi una pasta uniforme.
- 2 Primer deixeu les superfícies que hàgiu d'enganxar ben seques i rugoses. La pasta s'endurirà al cap de 3 a 5 minuts. L'enduriment total s'aconseguirà al cap de 24 hores.
- 3 Si el material ho permet, és preferible que abans de posar-hi l'adhesiu feu rugosa la superfície, cosa que podreu aconseguir passant-hi una llima o paper de vidre. Després cal netejar-ho bé de brutícia, greix o pols. Elimineu tota la humitat amb un drap mullat amb alcohol o acetona. Esteneu la pasta adhesiva sobre totes dues superfícies fent força amb una espàtula. Uniu les dues peces fent una pressió lleugera per tal que la capa d'adhesiu no quedi gaire prima.

El primer paràgraf comença indicant-nos com s'ha de preparar l'adhesiu i després com cal preparar les superfícies. Aquesta segona instrucció ve precedida del mot *primer*, que ja ens indica una prioritat; creiem, doncs, que és una instrucció que està desplaçada. El segon paràgraf ens assabenta del temps d'enduriment de l'adhesiu, o sigui, que és una instrucció per tenir en compte al final de tot el procés, i el tercer i últim, el més extens, retorna a la informació del primer paràgraf i l'especifica amb més detall.

Si volem donar un ordre lògic a tota aquesta informació, reescriurem les instruccions seguint el mateix ordre que aplicaríem si en féssim una demostració.

- 1 Preparació del material: raspar-lo, netejar-lo i assecar-lo.
- 2 Preparació de l'adhesiu.
- 3 Unió de les superfícies.
- 4 Temps d'enduriment.

A partir d'aquest esquema, podríem tornar a redactar les instruccions.

Dediquem, ara, la nostra atenció a aquest altre text instructiu que presenta, per l'especificitat del tema, alguns mots de lèxic especialitzat:

Decoració d'una capsa de fusta

En primer lloc, cal comprovar que la fusta presenti una superfície ben llisa. Qualsevol tipus de rugositat s'ha d'eliminar fregant-la suaument amb paper de vidre. *Després* hi donem una capa d'imprimació, i ho tornem a polir amb paper de vidre. *Un cop seca* la imprimació, hi donem dues capes de pintura acrílica, del color que haurem triat. Quan la pintura s'haurà assecat, hi pintem el motiu decoratiu seleccionat i ho deixem assecar. *Ara ja* hi podem donar una capa de clivellador, i *així que* aquest tingui mordent, hi donem un parell de capes de pintura acrílica de color blanc. *Per acabar* hi donem una capa de goma laca i hi fem un encerament final.

Hi hem destacat en cursiva elements diversos que ens donen una informació temporal del procés; aquests elements els podem donar indicats ja als alumnes o bé fer-los-hi buscar, tot dependrà del nivell. Una altra possibilitat de treball és intentar trobar-hi formes sinònimes. En aquest text, hi apareixen una sèrie de mots que pertanyen al lèxic especialitzat d'aquesta artesania. Serà un bon moment per recórrer al diccionari i aclarir-ne el significat, cosa que faran els alumnes per tal d'anar consolidant l'hàbit en l'ús del diccionari, ja que aquest costum és una de les eines bàsiques per a l'autonomia de l'alumne. I no solament pel que fa al coneixement del significat dels mots, sinó per aprendre a llegir amb atenció el contingut dels articles i saber-ne treure tot tipus d'informació, i no fer una lectura precipitada de la definició. Això és el que li va passar a un alumne que, en redactar un text, no es va descuidar de consultar el diccionari, però no en va fer una lectura atenta, i va escriure que «l'estadi estava arrebossar», i quan el professor li va indicar la falta, va respondre que aquell verb era al diccionari. Evidentment que hi era, però no s'havia llegit la definició. Un cop ben enteses les instruccions podem comprovar si l'ordenació que s'hi dóna és correcta o no.

La redacció de textos instructius és una pràctica a la classe que podem fer de diferents maneres, des de començar per fer una llista, ordenada i lògica, per passar després a un redactat, fins a procedir d'una manera inversa, o sigui, fer un text en forma de llista a partir d'un redactat. És un tipus de treball que afavoreix altres activitats mentals, com són l'observació, la comprensió lectora afina-da, la síntesi i el resum.

Per acabar, farem una breu referència als continguts formals dels text instructiu. En relació amb la coherència del text, recordem una vegada més la necessitat de fer ús d'un llenguatge precís, que ens remeti tantes vegades com calgui a la consulta del diccionari per comprovar si aquell mot té el significat concret que ens pensem. Pel que fa a la cohesió, ens permet insistir sobre la perífrasi verbal «haver de + infinitiu» com a forma d'obligació, sense oblidar la funcionalitat del verb *caldre*. Ens presenta també moltes formes en funció d'objecte di-

El lèxic especialitzat

El text instructiu a classe

recte i moltes possibilitats d'estudiar pronoms febles, tant d'objecte directe com de circumstancial de lloc. I podrem fer una atenció especial, també, als adverbis i les locucions adverbials de tota mena, les locucions preposicionals i, algunes vegades, a les frases completives.

En cada cas, el redactat d'un nou text ha de tenir en compte el destinatari i el contingut. Si el destinatari és un subjecte amb pocs recursos de lectura, li podem facilitar la tasca amb un text en forma de llista. Si el contingut correspon a un procés complex, cal un redactat molt ben cohesionat. Qualsevol tipus d'aparell que necessiti un procés d'ordres consecutives ens permetrà de redactar-ne les instruccions d'ús: com es fa servir el microones, com es carrega la màquina de retratar, com s'engega la caldera de la calefacció o com es juga al parxís.

En la proposta de treball següent, ens fixem l'objectiu que els alumnes assegurin les característiques ja treballades del text instructiu, així com que estudiïn els diferents tipus d'elements lingüístics —lèxics i de cohesió textual— que hi apareixen.

Magnetòfon de casset

L'aparell funciona amb quatre piles d'1,5 V.

Pot anar connectat a la xarxa elèctrica mitjançant un transformador. Obriu la tapa del magnetòfon pitjant el botó EJECT. Introduiu-hi la casset. La cinta s'ha de veure per la part superior.

Primer comproveu que la cinta no estigui fluixa.

Eviteu tocar la cinta amb els dits.

Tanqueu la tapa.

Reproducció: pitgeu el botó PLAY. Ajusteu el volum.

Per rebobinar pitgeu el botó REW.

Per treure la casset torneu a pitjar el botó EJECT.

Partint del fet que el text en forma de llista ens dóna les idees principals de cada operació, l'objectiu és convertir-lo en un text cohesionat bo i introduint-hi els elements de cohesió, els substituïts i les frases completives que creguem necessaris. Abans, però, cal fer-ne una lectura que n'asseguri la total comprensió. Vegem-ne algunes possibilitats. Pel que fa al lèxic, mirarem si hi ha mots específics que calgui aclarir amb l'ajut del diccionari. Se'ns presenta l'oportunitat de fer-hi un treball aprofundit sobre el significat de *pitjar* i el gran nombre de verbs que es relacionen amb la idea d'actuar amb una força': *prémer, estrènyer, comprimir, atapeïr, serrar, picar, piconar*, etc., cada un dels quals demana un context precís. Potser serà possible que arribem a bandejar la forma *apretar* i que ens adonem de la quantitat de lèxic que aquest barbarisme bandeja al seu torn.

Quant a la cohesió, buscarem el referent dels pocs substituïts que hi apareixen i comprovarem si hi ha algun altre tipus de lligam. Un cop estudiat el text, podrem procedir a redactar el nou.

La redacció d'un text instructiu, una vegada sabem quina estructura ha de tenir, només demana que el redactor tingui un bon coneixement del procediment que cal seguir. I hi ha moltes activitats que ens poden donar l'oportunitat d'elaborar unes instruccions. Pensem, per exemple, en qualsevol joc de taula i en la diversitat d'indicacions que haurem de fer: quants jugadors, quin ordre seguiran, la finalitat del joc (arribar a un lloc, sumar punts...) els mitjans de què disposem (fitxes, daus), descripció del tauler, desqualificacions, etc. I cada professor sabrà fer una tria dels continguts i de la forma del treball, i adequar-la al nivell dels seus alumnes.